ជីវិតរបស់ហេរ៉ាក្លីត
HÉRACLITE

★ បានរីកចំរើននៅក្នុងអូឡាំព្យ៉ាដទី៦៩

ហេរ៉ាក្លិត នៅអេហ្វែស ជាកូនប្រុសរបស់ឈ្មោះ ប្លីសុង ។ គាត់បានរីកចំរើនធំធាត់នៅក្នុងចំណោះចេះដឹង នៅក្នុងអូឡាំព្យ៉ាដទី៦៩ ។ អ្នកផងច្រើនតែប្រសិទ្ធិនាមឲ្យគាត់ថា ជាទស្សនវិទូនៃទីងងឹត (ពិបាកយល់)... ពីព្រោះគាត់ចូលចិត្តនិយាយអ្វីៗទៅតាមប្រស្នាតែប៉ុណ្ណោះ ។ ឡាអ៊ែរស្ស បានធ្វើសេចក្ដីអត្ថាធិប្បាយថា ៖ ហេរ៉ាក្លិតជាមនុស្សពោរពេញទៅដោយមោទនភាព (អំនួត)... ហើយតែងមើលងាយមើលស្រាលជនដទៃទៀតគ្មានសល់នរណាម្នាក់ ។

ហេរ៉ាក្លិតបានពោលថា ៖ អូបែរ (អ្នកនិពន្ធសោកនាដកម្មក្រិកដ៏ល្បីល្បាញ) ហើយនិងអាជិឡូគុស គួរតែត្រូវគេបណ្ដេញចេញពីស្រុករបស់ខ្លួន ដោយអំពើកំ-ហែងកំហល់ ទះតប់ ទាត់ធាក់ផងទើបសម ។

គាត់មិនអាចអត់ឱនទោសឲ្យពួកអ្នកស្រុកអេហ្វែស ដែលបាននិរទេសមិត្តភក្តិរបស់គាត់ម្នាក់ឈ្មោះអ៊ែរម៉ូឌ្រុស។ គាត់បានសរសេរផ្សាយជាឱឡារិកថា មនុស្សទាំងអស់នៅក្នុងទីក្រុងនេះគួរតែស្លាប់... ចំណែកពួកកូនក្មេងនៅទីនោះវិញ គួរតែប-ណ្ដេញចេញឲ្យអស់គ្មានសល់ម្នាក់ដើម្បីលប់លាងទោសកំហុសដែលពួកអ្នកស្រុកបានប្រព្រឹត្ត... គឺជាឧក្រិដ្ឋកម្មដ៏គួរអៀនខ្មាស់ ដោយបានបណ្ដេញពលរដ្ឋដ៏ល្អប្រ-សើរជាងគេបំផុតនៅក្នុងសាធារណរដ្ឋ ។

ហេរ៉ាក្លិតមិនដែលមានគ្រូអាចារ្យឯណាបង្ហាត់បង្រៀនគាត់សោះឡើយ ។ គឺដោយសារការស្ទឹងស្មាធិដ៏ស្ងៀមស្ងាត់របស់គាត់ ដែលអនុញ្ញាតឲ្យគាត់មានការប៉ិនប្រសប់និងបញ្ញាដ៏ជ្រាលជ្រៅ ។ គាត់មានតែអារម្មណ៍មាក់ងាយប៉ុណ្ណោះចំពោះអ្វីៗសព្វយ៉ាង ដែលមនុស្សទាំងឡាយបានធ្វើ ។ គាត់មានការចាប់អារម្មណ៍ជាតីបំផុតចំពោះការភ្លីភ្លើនិងការវង្វេងវង្វាន់របស់មនុស្ស ៖ ជាហេតុបណ្ដាលឲ្យគាត់មានសេចក្ដីទុក្ខធ្ងន់ធ្ងរ... គឺគាត់ពីតតែយំសោកជានិច្ចជាកាល ។ យូវេណាល់ បានយកទស្សនវិទូម្នាក់នេះ ទៅធ្វើជារូបមន្តផ្ទុយនិងដេម៉ូគ្រិតវិញ ដែលគាត់នេះគិតតែពីសើចកាចកកាច់សុរង់គ្រប់ពេលវេលា ។

យូវេណាល់បាននិយាយបន្ថែមទៀតថា ម្នាក់ៗអាចធ្វើការកាត់សេចក្ដីឬផ្ដន្ទាទោ

ស ដោយសើចចំអកយ៉ាងខ្លាំងមែនទែន ចំពោះអំពើអបាយមុខនិងអំពើឆ្កួតលីលា នៅក្នុងសតវត្សនោះ... ក៏ប៉ុន្តែគាត់ចេះតែមានសេចក្តីងឿងឆ្ងល់ថា តើមានចំនួនទឹកពីណាមកច្រើនម្ល៉េះ ដែលចេះតែហូរចេញមិនចេះចប់មិនចេះហើយ ពីភ្នែករបស់ញេរ៉ាគ្លិត ។

ហេរ៉ាគ្លិតក៏មិនដែលធ្លាប់មានមនោសញ្ចេតនានឹងនរនោះដែរ ៖ កាលនៅពីក្មេង គាត់ធ្លាប់និយាយថា ៖ គាត់ឥតមានដឹងអ្វីទាំងអស់... លុះដល់ពេលគាត់ចូលវ័យចាស់ គាត់បែរជានិយាយថា អ្វីៗក៏មិនកំបាំងនឹងភ្នែករបស់គាត់ដែរ... គឺគាត់ដឹងទាំងអស់ ។ មនុស្សណាក៏តែងតែធ្វើឲ្យគាត់ទាស់ចិត្តជាខ្លាំង គាត់តែងតែរត់គេចចេញពីហ្វូងមនុស្សទាំងឡាយ ហើយសំដែងការចូលចិត្តទៅលេងជាមួយផ្អើងមាន់ផ្អើងទា និងល្បែងបាយឡុកបាយឡផ្សេងៗទៀត នៅចំមុខវិហាររបស់ព្រះស្រីឌីយ៉ាន ជាមួយនឹងក្រុមក្មេងៗនៅក្នុងទីក្រុង ។ ពួកអ្នកស្រុកអេហ្វែស តែងតែមកឈររោមមើលគាត់គ្រប់ៗគ្នា ។

– ឱពួកជនអភ័ព្វអើយ, ហេរ៉ាគ្លិតពោលទៅកាន់អ្នកទាំងនោះ...ម្តេចក៏ពួកលោកអ្នកមកងឿងឆ្ងល់អ្វី នឹងឃើញខ្ញុំលេងសប្បាយជាមួយនឹងក្មេងៗទាំងនេះ ។ មិនគឺប្រសើរជាងការទៅចូលហ៊ុនជាមួយពួកអស់លោក ក្នុងការគ្រប់គ្រងដោយឥតសណ្តាប់ធ្នាប់និងអយុត្តិធម៌ នូវកិច្ចការផងទាំងឡាយរបស់សាធារណរដ្ឋទេឬ ?

ថ្ងៃមួយពួកអេហ្វែសបានអង្វរករលោកឲ្យសរសេរច្បាប់សំរាប់ទីក្រុងរបស់ពួកគេ ក៏ប៉ុន្តែហេរ៉ាគ្លិតមិនបានចង់ធ្វើដូច្នោះទេ ដោយគាត់យល់ថាទំនៀមទម្លាប់នៃប្រជាជននៅស្រុកនោះមានលក្ខណៈពុករលួយជ្រុលពេកណាស់ទៅហើយ ជាហេតុឲ្យគាត់រកមើលមិនឃើញ នូវមធ្យោបាយបែបណាសំរាប់កែប្រែជីវិតរស់នៅរបស់ពួកអ្នកទាំងនេះទេ ។

គាត់បានពោលថា ប្រជាជាតិទាំងឡាយ គួរតែធ្វើការប្រយុទ្ធតស៊ូអង់អាចមែនទែន ដើម្បីការពារច្បាប់ទម្លាប់របស់ពួកគេ... គឺត្រូវធ្វើឲ្យលើសពីការការពារមហាកំពែងរបស់ពួកគេទៅទៀត ។

តាមយោបល់របស់គាត់ ប្រជាជននៃស្រុកនិមួយៗ គួរតែប្រញាប់ប្រញាល់បន្ធូរបន្ថយកំហឹងនិងគំនុំគុំគួនដែលមាននៅក្នុងចិត្តមនុស្ស..ឲ្យលើសពីការខំប្រឹងប្រែងដើម្បីលត់ភ្លើងឆេះផ្ទះទៅទៀត... គឺដោយហេតុថា លទ្ធផលនៃគំនុំគុំគួនអាចមានគ្រោះថ្នាក់វែងឆ្ងាយមែនទែនជាងអគ្គីភ័យ ។ រឿងអគ្គីភ័យយ៉ាងច្រើនណាស់ អាចបំផ្លាញលំនៅដ្ឋានបានបួនដប់ខ្នងប៉ុណ្ណោះឯង... ចំណែកគំនុំដែលមានកប់នៅក្នុងចិត្តអាចបង្កើតជាចំបាំងរាំងជល់យ៉ាងសាហាវអស្ចារ្យ ជាហេតុបណ្តាលឲ្យមានការវិនាសហិនហោចដ៏ធំធេង ហើយជួនកាលបណ្តាលឲ្យរលាយរលត់បាត់ស្រមោលទាំង

ប្រជាជាតិទៀតផង ។

ថ្ងៃមួយមានកើតការបះបោរចលាចលរឹករវរនៅក្នុងបូរីអេហ្វែស ។ ពួកអ្នកស្រុកមួយចំនួនបានមកអង្វរករហេរ៉ាគ្លិត ឲ្យនិយាយផ្សព្វផ្សាយនៅចំពោះមុខហ្វូងប្រជាពលករ អំពីមធ្យោបាយយ៉ាងណា ដើម្បីចៀសវាងកុំឲ្យមានការបែកបាក់និងកលិយុគផ្ទៃក្នុង (សព្វថ្ងៃហៅថាសង្គ្រាមស៊ីវិល) ។ ហេរ៉ាគ្លិតក៏បានឡើងអង្គុយលើអាសនៈមួយដ៏ខ្ពស់ ។ គាត់បានសុំគេឲ្យយកកែវមួយមក ដែលគាត់បំពេញដោយទឹកត្រជាក់... រួចគាត់បានយកគ្រឿងបន្លែព្រៃយកមកលាយមួយទងពីរទង ។ បន្ទាប់មកគាត់ក៏បានលើកកែវ ដែលមានគ្រឿងផ្សំក្រសាំងម្ហូមរបស់គាត់ អកទាំងអស់គ្មានសល់... ទើបគាត់ចាកចេញពីទីនោះដោយគ្មាននិយាយស្តីអ្វីទាំងអស់ ។ គាត់ចង់បង្ហាញតាមក្បួននេះថា ដើម្បីចៀសវាងកុំឲ្យមានទំនាស់បែកបាក់នៅក្នុងសង្គម គេគួរតែកំចាត់សភាពរុងរឿង និងការរស់នៅដោយសប្បាយត្រេកត្រអាលឲ្យអស់រលីងពីក្នុងសាធារណរដ្ឋ... ហើយត្រូវបង្ហាត់បង្រៀនពួកប្រជាជន ឲ្យចេះរស់នៅក្នុងទ្រព្យធនបន្តិចបន្តួចដែលពួកគេមាន ។

*　　*

*

ហេរ៉ាគ្លិតបាននិពន្ធសៀវភៅមួយច្បាប់អំពីធម្មជាតិ រួចហើយគាត់បានយកស្នាដៃរបស់គាត់ទៅតម្កល់ទុកនៅក្នុងព្រះវិហារនៃព្រះស្រីឌីយ៉ាន (ធ្យាន ៖ ព្រះនាងកាលី ឬកល្យានីនៃជនជាតិក្រិក) ។ សៀវភៅនេះបានត្រូវសរសេរឡើង តាមរបៀបអាថ៌កំបាំងដ៏សែនងងឹតក្រៃលែង...គឺធ្វើឡើងសំរាប់តែឲ្យអ្នកចេះដឹងប៉ិនប្រសប់អានយល់តែប៉ុណ្ណោះ ។ គាត់ភ័យណាស់ ខ្លាចតែប្រជារាស្ត្រធម្មតានាំគ្នារាប់អានសៀវភៅរបស់គាត់ វានឹងក្លាយទៅជាសមញ្ញហួសហេតុពេក នោះវានឹងបណ្តាលឲ្យអ្នកផងមើលស្រាលចំពោះរូបគាត់ ។ សៀវភៅនេះ ក៏មានកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្បីល្បាញក្រៃលែង, ពីព្រោះបើយោងតាមយោបល់របស់លូក្រែស (Lucrèce) គ្មានជនណាម្នាក់អាចដឹងស្គាល់អំពីអត្ថន័យដ៏សែនជ្រៅនៃសៀវភៅដ៏អស្ចារ្យនោះឡើយ ។ ដារិយុសព្រះចៅនៃប្រទេសពែរ្ស ដោយទ្រង់បានឮអំពីសៀវភៅនោះ ក៏បានសរសេរលិខិតមកអ្នកនិពន្ធ ដើម្បីអញ្ជើញគាត់ឲ្យទៅរស់នៅស្រុកពែរ្ស, ព្រមទាំងស្នើឲ្យគាត់ជួយពន្យល់ណែនាំអំពីសៀវភៅរបស់គាត់ផង ។ ជាមួយគ្នានឹងសំណើរនេះ ស្តេចបានសន្យាផ្តល់រង្វាន់ដ៏សម្បើមចំពោះគាត់ ព្រមទាំងផ្តល់លំនៅដ្ឋាននៅក្នុងព្រះរាជវាំងរបស់ទ្រង់ផង... ក៏ប៉ុន្តែហេរ៉ាគ្លិតបានបដិសេធមិនព្រមទទួលសំណើររបស់ស្តេចនេះឡើយ ។

ទស្សនវិទូម្នាក់នេះសឹងតែបើកមាត់មិនរួច... សឹងតែមិនដែលនិយាយស្តីអ្វីសោះឡើយ ហើយនៅពេលដែលជនខ្លះសួរគាត់ថា ហេតុអ្វីបានជាគាត់នៅស្ងៀមស្ងាត់បែបនេះ... គាត់ឆ្លើយក្នុងលក្ខណៈទោម្ទេញមកវិញថា ៖ « គឺដើម្បីស្តាប់អ្នកឯងនិយាយ » ។ គាត់មាក់ងាយពួកជនដែលរស់នៅក្នុងទីក្រុងអាតែ្មន ដែលមានសេចក្តីកោតសរសើរនិងគោរពកោតខ្លាចចំពោះកិត្តិនាមរបស់គាត់ ហើយចចេសរស់នៅក្នុងក្រុងហែ្វស ដែលនៅទីនោះនរណាៗក៏តែងតែមើលងាយមើលស្រាលរូបគាត់គ្រប់ៗគ្នា ។

គាត់មិនដែលសម្លឹងមើលនរណាម្នាក់ ដោយមិនយំសោកចំបែងក្រៀមក្រំចិត្តនោះឡើយ ព្រោះហេតុតែអាណិតអានាថចំពោះសេចក្តីទន់ខ្សោយរបស់មនុស្សទាំងឡាយ និងចំពោះសេចក្តីល្ងីងជូរចត់នៃជីវិត ដោយហេតុថាមនុស្សយើងមិនដែលមានការសប្បាយចិត្តនឹងរបស់ដែលខ្លួនឯងមាននោះទេ ។ មនោសញ្ចេតនាស្អប់ខ្ពើមចំពោះមនុស្សគ្រប់គ្នា ក៏បានធ្វើឲ្យគាត់ដាច់ចិត្តចាកចេញពីភូមិដ្ឋានដែលមានមនុស្សនៅ ។ គាត់បានថយខ្លួនទៅរស់នៅក្នុងព្រៃភ្នំក្រំថ្មដ៏សែនជ្រៅ ដែលគាត់មិនអាចមើលឃើញមនុស្សណាម្នាក់ ៖ ជីវភាពរបស់គាត់បានប្រព្រឹត្តទៅក្នុងការស្រែកឈឺថ្ងូរ... ម្យ៉ាងទៀតគាត់បរិភោគតែស្មៅហើយនិងបន្លែបង្ការតែប៉ុណ្ណោះ ។

* *

*

★ ហេរ៉ាក្លីតបានយល់ថា ភ្លើងគឺជាធាតុដើមនៃវត្ថុធាតុសព្វយ៉ាង ។

គាត់បានយល់ថា ធាតុដើមដំបូងដ៏សំខាន់ជាងគេនេះ នៅពេលដែលប្រមូលផ្តុំគ្នាយ៉ាងក្រាស់ឃ្មឹកទៅ ក៏បានក្លាយទៅជាខ្យល់ ។ ចំណែកខ្យល់ នៅពេលដែលប្រមូលផ្តុំគ្នាទៅ ក៏ក្លាយទៅជាទឹក ។ នៅទីបំផុតទៅ ធាតុទឹកនៅពេលដែលប្រមូលផ្តុំគ្នាតាមរបៀបដដែល ក៏បានក្លាយទៅជាដី ។ នៅពេលដែលរំលាយខ្លួនទៅតាមរបៀបបញ្ច្រាស់ទៅវិញ... ដីក៏បានក្លាយជាទឹក, ទឹកក៏បានក្លាយទៅជាខ្យល់, ចំណែកខ្យល់ក៏បានក្លាយទៅជាភ្លើង ។ ដូច្នេះហើយអគ្គីជាធាតុដើមដំបូងបំផុតនៃធាតុទាំងឡាយ។

★ ចក្រវាលនេះមានព្រំដែនច្បាស់លាស់ ។ ពិភពលោកយើងនេះមានតែមួយទេ ។ ពិភពនេះបានចាប់ផ្តើមកំណើតឡើងដោយសារភ្លើង... ពិភពនេះក៏ត្រូវតែរលាយរលត់ទៅវិញដោយសារភ្លើងនោះដែរ ។

★ ចក្រភពនេះមានសំបូរពោរពេញដោយព្រលឹង, ដោយព្រាយ និងទេពរក្សអ្នកតា ។

★ ព្រះទាំងឡាយពុំមានបុណ្យបារមីអ្វីទាំងអស់... អ្វីៗដែលកើតឡើងនៅក្នុង

ចក្រភពនេះ គឺទាក់ទងនឹងវាសនាចារនៅក្នុងព្រហ្មលិខិត ។

★ ព្រះអាទិត្យពុំមានទំហំអ្វីធំណាស់ណា លើសពីការដែលយើងមើលឃើញនោះទេ ។ នៅឯអាកាសព្វជរនភាល័យ តែងតែមានទូកយ៉ាងច្រើន ដែលបង្ហាញផ្ទៃកកោងក្រហូងមករកយើងទាំងអស់គ្នា ។ គឺសំដៅឆ្ពោះទៅទីនោះឯង ដែលទឹកទាំងឡាយនៅលើផែនដីត្រូវហួតយកទៅ... ចំណែករបស់អ្វីៗទាំងប៉ុន្មានដែលយើងប្រសិទ្ធិនាមថាជាផ្កាយនោះ គឺគ្មានអ្វីទៀតក្រៅតែពីទូកតូចៗទាំងនេះ ដោលពោរពេញដោយផ្សែងទឹក ហើយដែលភ្លឺចាំងខ្លាំងឡើង បណ្តាលឲ្យយើងមើលឃើញពីចម្ងាយ ។ រីឯសុគ្រាសនិងរាហ៊ូចាប់ច័ន្ទ គឺគ្រាន់តែជាព្រឹត្តិហេតុមួយដែលកើតឡើង នៅពេលដែលទូកតូចៗទាំងនេះ បំបែរផ្នែកប៉ោងមូលក្រឡមរបស់ខ្លួនមកខាងផែនដីវិញ... ចំណែកព្រឹត្តិហេតុដែលបណ្តាលឲ្យគេមើលឃើញព្រះច័ន្ទម្តងមួយចំណិតៗនោះ គឺមកពីទូកលោកខែបត់ខ្លួនបន្តិចម្តងៗ ។

★ ចំពោះរឿងអ្វីៗដែលទាក់ទងនឹងធាតុរបស់ព្រលឹង, គាត់បានពោលថា ការស្វែងរករបស់នេះ ជាការបង្ខាតពេលឥតប្រយោជន៍... ពីព្រោះរបស់នេះវាលាក់ខ្លួនខ្លាំងពេកណាស់ មនុស្សយើងគ្មានថ្ងៃណាមានលទ្ធភាពនឹងរកវាឃើញបានទេ ។

* *

*

ហេរ៉ាគ្លិតមានជីវភាពដ៏លំបាកពេកទៅ ជាហេតុបណ្តាលឲ្យគាត់កើតរោគមួយជាទម្ងន់ ៖ ខ្លួនគាត់ក៏ហើមពោរ ហើយចេញទឹករងៃមិនចេះចប់ ។ គាត់ក៏វិលត្រឡប់ទៅព្យាបាលខ្លួននៅអេហ្វែសវិញ... ជាពិសេសគាត់បានដើរស្វះស្វែងរកគ្រូពេទ្យ ក៏ប៉ុន្តែដោយគាត់ចេះនិយាយតែត្រឹមប្រស្នាអាថ៌កំបាំង គាត់ក៏បានពោលទៅកាន់ពួកគេថា ៖

« តើអស់លោកអាចកែប្រែទឹកភ្លៀងឲ្យក្លាយទៅជាធាតុអាកាសស្ងួតស្ងប់ស្ងៀមបានឬទេ ? » ។

ពេលគ្រូពេទ្យទាំងនោះពុំបានយល់នូវអត្ថន័យនៃពាក្យសំដីរបស់គាត់, ហេរ៉ាគ្លិតក៏បានដើរតម្រង់ចូលទៅក្នុងក្រោលគោមួយ ។ គាត់ក៏មុជបង្កប់ខ្លួនចូលទៅក្នុងរណ្តៅអាចម៍គោ... ក្នុងគោលបំណងធ្វើយ៉ាងណាឲ្យទឹករងៃចេញពីខ្លួនគាត់អស់ ៖ គាត់មុជយ៉ាងជ្រៅចូលក្នុងរណ្តៅ ជាហេតុបណ្តាលឲ្យគាត់ពើខ្លួនចេញមកវិញមិនរួច ។ មានពួកអ្នកខ្លះបាននិយាយថា ហ្វូងសត្វឆ្កែបានស៊ីត្របាក់រូបគាត់ នៅកណ្តាលពំនូកអាចម៍គោនោះហើយ ។ អ្នកខ្លះទៀតអះអាងថា គាត់ស្លាប់ទៅពីព្រោះតែពើខ្លួនមិនរួចចេញពីអាចម៍គោដ៏ក្រាស់ឃ្មឹក ។

ពេលនោះគាត់មានអាយុ៦៥ឆ្នាំ ។៚